

Dr. Munkácsy Béla – Ballabás Gábor:

Komárom-Esztergom megye hulladékgazdálkodása

Tanulmányunkban ugyan csak egyetlen megye hulladékgazdálkodásának bemutatására vállalkoztunk, mégis – a problémakör és az összefüggésrendszer teljes megvilágítása érdekében – szükséges a nemzetközi és hazai szabályozási és tervezési háttér legalább vázlatos áttekintése.

A szabályozás és tervezés nemzetközi szintje

Kiindulási pontnak az **Európai Unió 6. Környezetvédelmi Akcióprogramját** vettük, hiszen a szervezethez történt csatlakozásunk óta környezetpolitikánk – és persze a horizontális hatásnak köszönhetően egész társadalmunk és gazdaságunk működése – ezen dokumentumra kellene épülnön. Az akcióprogram 6. fejezete, „*A természeti erőforrások fenntartható használata és a hulladékgazdálkodás*” című része foglalkozik a hulladékgazdálkodás témakörével és a **célokat** egyetlen mondatba sűrítve így fogalmaz:

„Annak biztosítása, hogy a megújuló és nem megújuló erőforrások fogyasztása, valamint a másodlagos hatások ne haladják meg a környezeti eltartóképességet;

az erőforrás-használat elválasztása a gazdasági növekedéstől

- *jelentősen javított erőforrás-hatékonyság,*
- *a gazdaság dematerializálása*
- *és a hulladék keletkezésének megelőzése révén.”*

A fenti célmeghatározás tehát igen radikális változásokat vár el a társadalmi és gazdasági élet szereplőitől. Azt is látnunk kell, hogy a „*gazdaság dematerializálását*”, mint a fenti megfogalmazás egyik fő elemét, a fogyasztói társadalom súlyos kritikájaként kell értelmeznünk. Figyelmet érdemel – és tanulmányunk további fejezetei szempontjából kulcsfontosságú –, hogy az erőforrások hatékony felhasználása, és az ettől nem elválasztható hulladékmegelőzés, láthatóan kiemelt jelentőségűek, míg a hagyományos hulladékgazdálkodási célok még csak említést sem kaptak a megfogalmazásban.

Egy későbbi, **részletesebb célokat** megfogalmazó bekezdésben a program a következőképpen fogalmaz: „*a hulladéktermelés elválasztása a gazdasági növekedéstől; egy jelentős átfogó csökkenés a keletkezett hulladék mennyiségét illetően hulladék-megelőzési kezdeményezések révén; jobb erőforrás-hatékonyság; váltás fenntarthatóbb fogyasztói mintákra*”. A dokumentum álláspontja ebben a bekezdésben is egyértelmű. Rávilágít arra, hogy napjainkig a gazdasági növekedés és a hulladék keletkezésének görbéje egymással szinte párhuzamosan, határozottan felfelé kúszott. A két görbe elválasztását önmagában úgy is értelmezhetjük, hogy a hulladék mennyisége növekedhet, de kisebb mértékben, mint a gazdaság növekedésének üteme (később látni fogjuk, hogy ezt a hibát a hazai szabályozási és tervezési dokumentumok elkövetik). Azonban a „*jelentős átfogó csökkenés*” megfogalmazás világossá teszi, hogy ennél sokkal többről, valódi hulladékcsökkentésről van szó. Ezt a képet tovább erősítik a keletkező hulladék tekintetében megfogalmazott elvárások, amelyek a hulladéklerakással ártalmatlanított hulladék mennyiségének „*abszolút minimumra*” csökkentését irányozzák elő:

- *„a hulladék többségét vagy visszajuttatják a gazdasági ciklusba – különösen újrafeldolgozással –, vagy visszakerülnek a környezetbe hasznos (pl. komposztálás) vagy ártalmatlan formában;·*
- *a véglegesen lerakandó hulladék mennyiségét abszolút minimumra csökkentik, és biztonságosan megsemmisítik vagy ártalmatlanítják.”*

A hulladékgazdálkodással kapcsolatos szabályozás és tervezés nemzeti szintje

A nemzeti szintű szabályozás kapcsán látnunk kell, hogy különféle stratégiai dokumentumok egész tömege foglalkozik valamilyen módon hulladékgazdálkodással. Megítélésünk szerint ezek közül

az alábbi – a tanulmányunk írásának időpontjában is hatályos – dokumentumok áttekintése különösen lényeges:

- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (rövid, közép és hosszú távú célokkal);
- Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Program (2007-2013);
- 2000. évi XLIII. tv. a hulladékgyűjtésről;
- Nemzeti Környezetvédelmi Program – Országos Hulladékgyűjtési Terv (2003 – 2008);
- A Települési Szilárd Hulladékgyűjtés Fejlesztési Stratégiája (2007–2016).

Nem túlzás az a megállapítás, hogy a szakterület igen részletesen, sőt – a dokumentumok sokasága és terjedelme alapján – a szükségesnél nagyobb mértékben szabályozott. Részletesnek igen, alaposnak azonban mégsem nevezhető a szabályozás, hiszen a különféle dokumentumok sok esetben egymásnak ellentmondó célokat fogalmaznak meg. Az Európai Unió radikális elvárásaihoz leginkább a **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia** csatlakozik, amikor a következőképpen fogalmazza meg az elérendő célokat: „*El kell fogadni és fogadtatni azt, hogy a fenntarthatóság nem érhető el az anyagi fogyasztás csökkentése nélkül.*”

A **Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Program** a tekintetben érdemel figyelmet, hogy „*Fenntartható termelési és fogyasztási szokások ösztönzése prioritási tengelye*” elméletileg kizárólag olyan fejlesztéseket támogathat, amely az előzőekben megfogalmazott elvárásoknak megfelel. Ehhez persze az is hozzátartozik, hogy ennek a filozófiának horizontálisan, az összes többi prioritási tengely tekintetében is meg kellene jelennie.

A speciálisan hulladékgyűjtési dokumentumok közül a **hulladékgyűjtési törvény** tekinthető alapvetőnek. Jellegénél fogva számszerű megállapításokat, célokat csak elvéve tartalmaz, de szellemiségében megfelel a szigorú európai elvárásoknak. A törvény gyakorlatba való beültetése az **Országos Hulladékgyűjtési Terv (OHT)** révén valósult meg. Ennek célmeghatározása az EU 6. Környezetvédelmi Akcióprogramjára épül, éppen ezért nehezen érthető, hogy miért ennyire megengedő: „*Megelőzési intézkedésekkel kell biztosítani, hogy a képződő, kezelendő hulladék mennyisége összességében az időszak végére ne haladja meg a 2000. évi szintet.*” A Terv számos alprogramot is tartalmaz, ám ezek szinte kivétel nélkül a hulladékkezelési területre összpontosítanak, a megelőzést sajnos csak az ipari hulladékok és a veszélyes hulladékok tekintetében érezték fontosnak a Terv kidolgozói. A hulladékképződés várható alakulását összefoglaló táblázat a települési szilárd hulladék esetében 113%-ra, a veszélyes hulladékok tekintetében 120,6%-ra történő tömegnövekedést „*prognosztizál*”. Meg kell tehát állapítanunk, hogy ezek a kalkulációk egyszerűen nem vesznek tudomást az európai hulladékcsökkentési elvárásokról. A szövegben olvasható megállapítás azért is érdekes, mert egy tervnek nem prognosztizálnia, hanem előírnia kellene (vagyis a passzív szerep helyett aktív, beavatkozó feladata volna), mégpedig ebben az esetben csökkentést kellene tartalmaznia.

Az elmúlt évek gazdasági és társadalmi változásaira, a települési hulladékgyűjtés átalakulásának, a támogatott projektek megvalósításának tapasztalataira építve, az Országos Hulladékgyűjtési Terv (OHT) újragondolásával és időbeli kiterjesztésével a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium 2006. végén megalkotta a **Települési Szilárd Hulladékgyűjtés Fejlesztési Stratégiáját (TSZHFS)**, amely 2016-ig a következő „stratégiai célokat” jelölte meg:

„• *a korszerű települési szilárd hulladék kezelési közszolgáltatás kiterjesztését az ország teljes lakosságára;*

- *a korszerűtlen, régi hulladéklerakók bezárását és rekultiválását;*
- *a szilárd hulladék kezelési rendszerek EU normákhoz igazodó átalakítását;*
- *a hulladékgyűjtés fejlesztéséhez, irányításához és ellenőrzéséhez szükséges jogi-szervezeti háttér megteremtését.*”

A fenti felsorolásban a hulladék keletkezésének elkerülése sajnos még csak említés szintjén sem jelenik meg. A megelőzés csak az 5. fejezetben kerül elő, mégpedig az alábbi megfogalmazásban: „• *a megelőzés elsődlegességének biztosítása a KEOP hulladékgyűjtési eszközeinek alkalmazása révén is;*

- *a települési szilárd hulladék képződés mennyiségi szinten tartásának igénye mellett, minimum követelmény, hogy a települési szilárd hulladék képződésben a növekedés a GDP növekedési rátájának felét ne érje el;*
- *a lakossági szerves hulladékok házi komposztálásának elterjesztése;*
- *az újrahasználat ösztönzése.*”

A második ponttal kapcsolatosan komoly önellentmondás a Stratégia későbbi fejezetében olvasható megfogalmazás, amely szerint egyfelől „a települési szilárd hulladék mennyisége várhatóan nem fog növekedni”, másfelől ennek ellenére a keletkezés növekedési ütemét 2009-ig évi 1%-os, 2009–2016 között évi 2%-os gyarapodással vették figyelembe. A stratégia tervezési célja tehát némely hulladéktípus esetében a hulladék képződésének növelése – ez pedig egyáltalán nem áll összhangban az Európai Unió korábban megfogalmazott elvárásaival. Ez már csak azért is sajnálatos, mert az OHT alapján életre hívott regionális hulladékgazdálkodási társulásoknak e dokumentum alapján kellett hosszú távú, 2026-ig tartó programjaikat megalkotniuk.

Komárom-Esztergom megye hulladékgazdálkodásának alapmutatói

Komárom-Esztergom megye napjainkban az alapstatisztikák alapján gazdaságilag egyik legjobb állapotú és legdinamikusabb megyénk közé tartozik, ezt igazolják az egy főre jutó GDP, illetve az egy főre jutó ipari termelés mutatói is. Az előbbi esetben az országos átlag feletti értékeket mutat (Budapest figyelembevételével!), utóbbiban a fővárost is megelőzve a legelső megyénk sorában.

A települési szilárd hulladékok keletkezésére nagy hatással lehet a gazdaság (termelés, technológiai színvonala) mellett az adott közigazgatási egység népességszáma (és nyilván életszínvonala, valamint fogyasztási szokásai). A vizsgált megye, bár az ország egyik legkisebb területű megyéje, és népességszámát tekintve is csak tizenötödik (az ország lakosságának 3,1%-a él itt), ám népsűrűsége jóval meghaladja az országos átlagot, hiszen 139 fő számolható egy négyzetkilométerre (az országos átlag 109). A városi lakosság aránya egy kissé marad csak el az országos átlagtól, de így is kétharmadhoz közeli aránnyal bír. Ez utóbbi pedig meghatározó a keletkező hulladék mennyisége és minősége vonatkozásában.

A hulladékkeletkezés és -kezelés alapmutatói szerint „eminens” megye Komárom-Esztergom: a települési szilárd hulladék elszállítása 2003-ra már minden településen megoldott volt, és ekkorra a bevont lakások aránya elérte a 97%-ot, ami messze az országos átlag feletti érték. A elszállított, éves átlagban 140-150 ezer tonna települési szilárd hulladék értéke viszont magasabb, mint ami a lakosságszámból következne. Elemzésünk szerint ennek egyik fő oka az, hogy az üzemektől és intézményektől begyűjtött hulladék az átlagoshoz képest nagyobb mennyiségű. Ezt támasztja alá, hogy 2003-ban az intézményektől a települési szilárd hulladék 43%-át gyűjtötték be (az országos átlag 36% volt). A vizsgált hulladékfajta legnagyobb része a népesség, valamint az üzemek, intézmények koncentrálódása miatt a megye (akkor még) tíz városában keletkezett, s ez a megye összes települési szilárd hulladékának 79%-át jelentette.

A hulladék ártalmatlanítása szintén 97%-ban (2003.) – az országos jellemzőknek megfelelően – rendezett lerakással történt. Az újrafeldolgozás, komposztálás aránya alig 3% volt, mely azóta kis mértékben növekedett, de meg sem közelíti azt az elvárást, amit az EU támaszt, vagyis 2007-re a lerakott települési hulladék biológiailag lebomló szervesanyag-tartalmának 50%-ra való csökkentését. A bezárt, vagy ma is hiányosságokkal küzdő és működő lerakók itt is komoly megoldandó feladatot jelentenek. 2009 után csak három nagy, megfelelő műszaki védelemmel működő lerakó működhet tovább a mai tizenhatból: Esztergomban, Oroszlányban, Tatabányán.

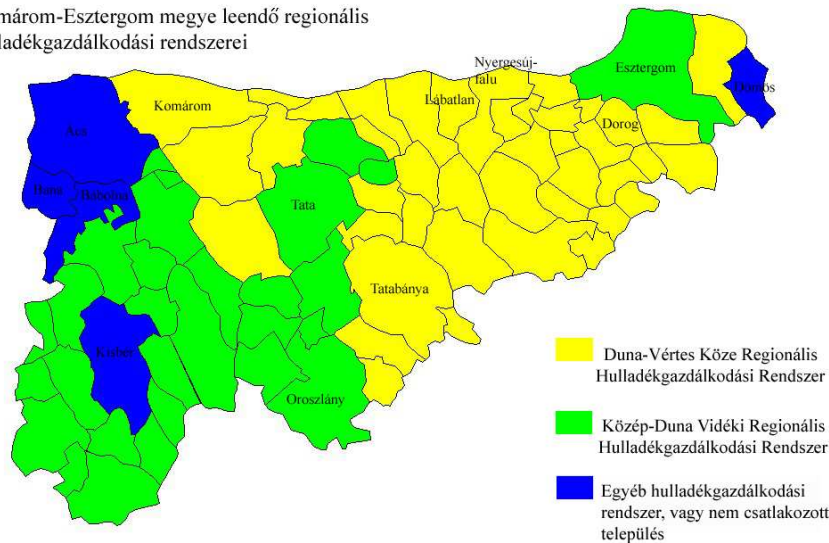
Sajnos a hulladékgazdálkodás további két fő célterületére: a megelőzésre és az újrahasználatra vonatkozóan semmilyen országos és megyei adatgyűjtés nem történik, de kijelenthető, hogy ezzel kapcsolatban néhány kis jelentőségű kezdeményezés kivételével semmilyen érdemi lépés nem történt, sőt sok tekintetben visszalépések történtek (pl. italcsomagolások). Éppen ezért lehet célszerű a 2020-as évek közepéig tervező új, nagy hulladékkezelési rendszerek és dokumentumaik vizsgálata ebből a szempontból is.

Komárom-Esztergom megye hulladékgazdálkodásának jövője

Az Országos Hulladékgazdálkodási Terv elvárásai alapján a megyében két nagy hulladékgazdálkodási rendszer alakult, ezekhez tartozik a megye településeinek zöme. Az Oroszlány

és Tata környéki települések, valamint Esztergom a **Közép-Duna Vidéki Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer** (továbbiakban: **KDVRHR**) részei, míg a többi település, köztük a megyeszékhely is a **Duna-Vértes Köze Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer** (a továbbiakban: **DVKRHR**) tagja.

Komárom-Esztergom megye leendő regionális hulladékgazdálkodási rendszerei

1. ábra: Komárom-Esztergom megye leendő regionális hulladékgazdálkodási rendszerei
Saját szerkesztés (Adatok forrása: a két rendszer megvalósíthatósági tanulmányai)

Ahogy az a fenti ábráról megfigyelhető, vannak települések, melyek más megye, térség rendszereivel működnek együtt (Ács, Bana, Bábolya), illetve melyek egyelőre önállóan képzik el a hulladékokkal kapcsolatos kérdések megoldását (Dömös, Kisbér). A kialakult két nagy rendszer elhelyezkedése többek közt hulladékszállítási és gazdaságossági aggályokat vethet fel: Esztergom „exklávé” jellege különösen szembeötlő. Megemlítendő természetesen, hogy regionális rendszerekről lévén szó, ezek határai messze túlnyúlnak a megye közigazgatási határain.

A Közép-Duna Vidéke Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer Fejér, Pest, Bács-Kiskun és Komárom-Esztergom megye (itt 29 település) területét érinti, összesen 680 ezer lakos szilárd hulladékának hasznosítását, ártalmatlanítását kívánja megoldani mintegy 30 milliárd forintnyi uniós, állami és önkormányzati forrás elköltésével (KDVRHR Megvalósíthatósági Tanulmány 2003). A tervek szerint ez az összeg a megvalósításhoz szükséges műszaki, technikai, szervezeti és tudati feltételek megteremtését, a térségben található megtelt, megtúrt és illegális hulladék lerakóhelyek felszámolását, területük rekultiválását tenné lehetővé. A kivitelezésnek három alternatíváját vázolták fel (melyből a legalaposabban tárgyalt „C” változat megvalósulása a legvalószínűbb):

- A: lerakás, komposztálás az előírt ütemezésben, 10 komposztálótelep,
- B: A + átrakóállomások, utóválogatóművek
- C: átrakóállomások, mechanikai-biológiai előkezelés (komposztálás helyett), égetés.

A Duna-Vértes Köze Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer összesen 425 ezer Pest, Fejér és Komárom-Esztergom (itt 42 település) megyei lakos települési szilárd hulladékgazdálkodását kívánja a jövőben megvalósítani, mintegy 30-50 milliárd forintos költségtervezettel. Itt is három elképzelés merült fel:

- A: hulladék ártalmatlanítás lerakással: lerakás, intenzív szelektív gyűjtés (házhoz menő rendszer), 10 komposztálótelep, biogázüzem,
- B1: termikus hasznosítás: nincs házhoz menő gyűjtés, van komposztálás, de nincs biogázüzem
- B2: termikus hasznosítás mechanikus válogató és biogáz üzem alkalmazásával.

Szakmailag nehezen értelmezhető, hogy a szakértők arra kérték a településeket, hogy ennek az égetőműre alapozott változatnak, égetőmű nélküli megvalósítását szavazzák meg. Ugyancsak nehezen megválaszolható kérdés, hogy a tanulmányt kidolgozó szakértők vajon miért az EU 5.

Környezetvédelmi Akcióprogramjára alapozták munkájukat, miközben 2001 óta a 6. akcióprogram van érvényben.

A két hulladékgazdálkodási rendszer célkitűzéseinek országos célokkal való egybevetése

A stratégiai környezeti vizsgálatok egyik módszerével élve megvizsgáltuk, hogy a két megvalósíthatósági tanulmány, mint tervezési dokumentum, célkitűzéseiben, intézkedéseiben mennyire felel meg a két országos hulladékgazdálkodási stratégiai dokumentum (OHT, TSZHFS) települési szilárd hulladékokat érintő általános célkitűzéseinek. Természetesen figyelembe vettük, hogy a Települési Szilárd Hulladékgazdálkodás Fejlesztési Stratégiája 2006 novemberére készült el, így a megvalósíthatósági tanulmányok ezeket a célkitűzéseket csak részben ismerhették. Ugyanakkor a 2003-2008. közti tervezési időszakon több tekintetben túlmutató Országos Hulladékgazdálkodási Terv általános céljait megítélésünk szerint e dokumentumok készítőinek figyelembe kellett venniük. A vizsgálatot három szinten végeztük el: az ártalmatlanítás, a hasznosítás és a megelőzés célkitűzéseinek figyelembevételével. Eközben három minősítést alkalmaztunk: megfelel, részben felel meg, nem felel meg.

Az ártalmatlanítás OHT-s célkitűzései közül mindkét rendszer megfelel „a nem megfelelően kialakított hulladéklerakók bezárása és folyamatos rekultivációjára” vonatkozó célkitűzésnek, ugyanakkor a Közép-Duna Vidéki Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer a 2008-ig a lerakásra kerülő hulladék mennyiségének 20%-os csökkentését tervezés szintjén sem tudja teljesíteni, ugyanis a rendszer eddig nem is áll fel. Sajnos az OHT célkitűzéseiben nem, csak intézkedéseiben említi a termikus ártalmatlanítást, így azt figyelembe venni nem tudtuk.

A Települési Szilárd Hulladékgazdálkodás Fejlesztési Stratégia célkitűzései közül 2013-ig a két rendszer nem tudja a tervezés szintjén sem garantálni a települési szilárd hulladék lerakásának 50%-os csökkentését. Kétségtelen, készítésük időpontjában ez nem volt kötelező elvárás. Az egyéb lakossági veszélyes hulladék begyűjtésének fejlesztésére (ez a megfogalmazás megítélésünk szerint túl általános) mindkét dokumentum kínál megoldásokat, a KDVRHR intézkedései azonban továbbfejlesztendők (részben felelnek meg), hiszen csak az új hulladékudvarokat kínálja egyetlen ilyen eszközként.

A hasznosítás OHT-s célkitűzései közül a hulladék biológiailag lebomló szervesanyag tartalmának 35%-ra történő csökkentését 2014-ig mindkét rendszer tervezi, így megfelelőnek értékeltük a dokumentumba történő beépítést. Ugyanakkor a másik ide tartozó célkitűzésnek való megfelelést miszerint „a képződő, nem biomassza jellegű hulladék fele anyagában történő, vagy energetikai hasznosításra kerüljön” nem tudtuk értékelni, hiszen ez a kiválasztott alternatíváktól függ, ugyanakkor e változatok például a Közép-Duna Vidéki Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer „A” és „B” változatai csak néhány mondatban vannak kifejtve, ráadásul az egyes változatok leírásai tartalmilag más-más adatokat tartalmaznak, így nem is összevethetők.

A Települési Szilárd Hulladékgazdálkodás Fejlesztési Stratégia hasznosítási célkitűzései közül:

- a települési szilárd hulladék 50%-ának hasznosítása 2013 végéig (anyagában vagy termikus úton);
- a hulladék biológiailag lebomló szerves-anyag tartalmát 35%-ra csökkenteni 2016-ig;
- a csomagolási hulladékok 60%-ának hasznosításához szükséges elkülönített gyűjtés biztosítása 2012-re (2012-re legalább 20% a lakossági közszolgáltatás keretében);
- a szelektív gyűjtés eszközeinek biztosítása a lakosság legalább 80%-a részére 2013 végére;
- építési és bontási hulladékok elkülönített begyűjtésének és feldolgozásának fejlesztése;

többségében megfelelnek a kialakítandó rendszerek, kivétel a Közép-Duna Vidéki Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer, hiszen az az első és harmadik célkitűzés esetében csak alacsonyabb százalékos értékekkel számol, így szerintünk ezen elvárásoknak nem felel meg.¹

Az értékelés szempontjából legmegdöbbentőbb munkafázis a megelőzés célkitűzéseinek vizsgálata volt. A megelőzés elsődlegességének biztosítása sem célkitűzés, sem intézkedés formájában

¹ Az első célkitűzés esetében ez a KDVRHR esetében 2013-ig csak 35%-os hasznosítással, a harmadik célkitűzés esetében csak 40%-os csomagolási hulladék visszagyűjtéssel számol 2013-ig.

nem jelenik meg egyik vizsgált dokumentumban sem! A hulladék mennyisége tervezési szinten, tömegben kifejezve a KDVRHR esetében 127%-ra nő 2026-ra a 2002-es bázisévhez képest, a DVKRHR esetében ez az érték 123%. Alapvetően mindkét országos stratégiai dokumentum a képződő és kezelendő hulladék mennyiségének szinten tartását tűzi ki célul, ezzel megy tehát szembe a két regionális rendszer.²

Olyan fontos kérdésekre, mint

- a nagy nyilvánosság tájékoztatása, minél szélesebb körének bevonása;
- szakmai fórumok, szemléletformáló kiadványok a gazdálkodók tájékoztatására;
- civil szervezetek, zöld mozgalmak, közösségfejlesztő intézmények támogatása;
- támogatás helyi hulladékgazdálkodási kezdeményezések számára;
- környezeti (fenntarthatóságra) nevelés támogatása;

nem kínál megoldást egyik dokumentum sem. Ez esetben megemlíteném, hogy a DVKRHR az első és harmadik célkitűzést megjelenti ugyan, és ehhez intézkedéseket is rendel, de nem a megelőzés, csak a kezelési, újrahasznosítási rendszer megismertetése céljából. E vonatkozásban is fontos kiemelni, hogy a gazdálkodók (ahol a megye települési szilárd hulladékának 43%-a keletkezik) és a jövő generációk szemléletformálása és ennek eszközei egyáltalán nem szerepelnek semmilyen formában a két rendszer megvalósíthatósági dokumentumában. E mellett éppúgy nem szerepelnek a tanulmányokban gazdasági ösztönzők, mint ahogyan műszaki szabályozási eszközök sem. Az újrahasználat ösztönzésével kapcsolatos és a „*lakossági szerves hulladékok szerves komposztálásnak elterjesztésére*” vonatkozó TSZHFS célkitűzésekre sem ad választ a két dokumentum, ugyanakkor kétségtelen, hogy ez az országos elvárás is csak 2006 végére lett ismert a TSZHFS megjelenésével – viszont európai szinten régóta elvárás.

Összegzésként meg kell említeni, hogy a két rendszer a tervezés szintjén csak részben felel meg az országos célkitűzéseknek. Kétségtelen a gyűjtési rendszer, az előkezelés, az anyagában történő hasznosítás és az ártalmatlanítás fejlesztésében megjelenő előrelépés e rendszerek esetleges kiépülésével és működésével, ám a megelőzés (és az újrahasználat) és eszközeinek teljes figyelmen kívül hagyása, véleményünk szerint a dokumentumok és a rendszerek jelentős áttervezését kell, hogy igényelje. Ennek kapcsán felvethető ugyanakkor az országos stratégiai dokumentumok esetleges ellentmondásaink feloldása is.

Irodalom:

- Környezet 2010: a jövőnk, a választásunk, az EU 6. Környezetvédelmi Akcióprogramja
- Az Országos Hulladékgazdálkodási Terv (2002.) - Általános Kötet 2003-2008. Budapest, KVVM
- A települési szilárd hulladékgazdálkodás fejlesztési stratégiája 2007-2016. (2006.) Budapest, KVVM
- A Közép-Duna vidéki Hulladékgazdálkodási Rendszer megvalósíthatósági tanulmánya (2003) Polgárdi
- A Duna-Vértes köze Regionális Hulladékgazdálkodási Program döntéselőkészítő megvalósíthatósági tanulmánya (2006) Budapest, VTK Innosystem Víz- Természet- és Környezetvédelmi Kft.
- DÖNSZ T. – MÁYER Z. – PONICSÁN P. (szerk., 2003): Stratégiai környezeti vizsgálat Budapest, MTVSZ

² Mind az OHT, mind az TSZHFS tartalmaz e vonatkozásban az előbbi esetben félreérthető, illetve utóbbi esetben „puhább” elvárásokat. Az OHT alprogramjai közt megállapítja hogy a települési szilárd hulladék „mennyisége a gazdaság fejlődésével párhuzamosan évente 2-3%-kal nő” térfogategységben számolva. A TSZHFS szerint minimális cél, hogy a települési szilárd hulladék képződése 2013-ig a GDP növekedési rátájának felét ne érje el. Ez, megítélésünk szerint, a megelőzés célkitűzéseinek és eszközeinek háttérbe szorítását, elhanyagolását erősíti az erre egyébként sem fogékony tervezők közt.